

būdinga latgaliams. Rytų Lietuvos pilkapiuose tai pirmas toks radinys. Be to, rasta vytinės antkaklės ir plokščiais užkeistais galais antkaklės fragmentai, gaubtos trikampio piūvio apyrankės fragmentas, pora mažų žalvarinių žvan-gučių, pasaginės segės liežuvėlis bei du moliniai verpste-liai ir neornamentuoto lipdyto puodo šukių. Matyt, pil-kapyje buvę keli sudegintų mirusiųjų kapai, kurie su-ardyti, pilkapį ariant ir perkasinėjant.

Išlikusios įkapės rodo, kad šios grupės pietryčių pa-kraštyje sudeginti mirusieji laidoti X—XI amžiais.

KAŠUČIŲ KAPINYNŲ, KRETINGOS RAJ., TYRINĖJIMAI 1969 METAIS

EFROSINIJA RADZVILOVAITĖ

Kapinynas yra Kašučių kaime, Darbėnų apylinkėje, dešiniajame Akmenos upės krante, tarp Akmenos ir Ka-šučių ežero. Jis yra apie 300 m į rytus nuo ežero ir apima maždaug 1 ha plotą. Tai nežymi kalvelė, nuolaidėjanti upės link. Nuo ežero pusės vietomis išlikę nežymūs žemės kauburėliai su akmenų vainikais — galimas daiktas, kad tai buvusių pilkapių liekanos; labiau į rytus žemės pa-viršiuje matyti plokštinių kapų akmenų vainikai; pietry-tinėje kapinyno dalyje randama sudegusių kaulų — tai degintinių kapų žymės.

Kapinyną 1966 m. surado, aprašė ir sudarė jo situacinį planą rajono architektūros skyriaus inžinierius Ignas Jab-lonskis. 1967 m. rajono kelių skyrius čia pradėjo kasti smėlį, nukasė buvusią kapinyno viduryje kalvelę, o kartu ir nemaža kapų. Kretingos kraštotyros muziejui buvo per-duoti 33 daiktai. Daugiausia tai žalvariniai papuošalai: ankstyva antkaklė kūginiais galais, dvi antkaklės pasto-rintais užkeistais galais, lankinė žieduotoji segė, lankinė aguoninė segė, trikampe galvute smeigtukas, du kryžiniai smeigtai, puošti sidabro plokštelėmis ir mėlyno stiklo aku-tėmis, tuščiavidurė gaubta apyrankė, septyni įvijiniai žie-dai, du geriamojo rago apkalai, be to, geležinis ietigalis, vienašmenis kalavijas su medinių makščių liekanomis, įmovinis kirvis, peilis, yla.

1969 m. liepos 2 — rugpiūčio 16 d. Kretingos krašto tyros muziejus ir Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos institutas ištyrė dalį šio kapinyno.

Ištirtas 450 m² plotas, kuriame atkasti 25 griautiniai žmonių kapai ir 4 apeiginės duobės, pripildytos degėsių ir angliukų.

Šiaurrytinėje kapinyno dalyje šalia smėlio duobės iš-tirtas 170 m² plotas, kuriame atkasti trys III—IV a. kapai su akmenų vainikais. Du akmenų vainikai yra 5,4—5,45 m skersmens, apvalūs, krauti iš 30×40×20; 50×45×25, 60×57×40 cm dydžio akmenų. Vienas iš jų vietomis krau-tas dviem aukštais. Akmenys vienas prie kito sudėti tiek ilgaisiais, tiek trumpaisiais šonais. Prie šių didžiųjų vaini-kų sukrauti keli mažesni apvalios ar pusapvalės formos vainikai, tarsi jų priestatai, kurie išlikę ištisai, ar tik dali-nai. Mažieji vainikai šliejasi vienas prie kito ir sudaro tarsi korį. Jų skersmenys neprašoka 2 m. Šie akmenų vainikai krauti iš mažesnių — 28×18×15; 20×23×16 ir 30×25×28 cm dydžio akmenų. Išsiskiria ovalo formos akmenų vainikas, sukrautas tarp mažųjų akmenų vainikų. Jo il-gis 3,1 m, plotis 1,67 m. Šio vainiko vidus buvo pripil-dytas akmenų, kurie sudėti tarsi grindinys, vienas prie kito.

Kapai atkasti akmenų vainikų lygyje. Vienas apardy-tas moters kapas rastas viename iš didžiųjų vainikų, kiti du kapai — vaiko ir vyro — rasti priestatuose, už di-džiųjų akmenų vainikų ribų. Ši kapinyno dalis gerokai apardyta, perkasimo žymės pastebimos, kasant abu di-džiuosius vainikus ir ovalo formos vainiką. Visi trys mi-rusieji palaidoti skirtingomis kryptimis, galvomis į šaurės rytus, pietų vakarus ir šiaurės vakarus. Įkapių ir atsitik-tinių radinių rasta nedaug. Tai geležiniai įmoviniai ieti-galiai, akmeniniai galastuvai, geležiniai įmoviniai kirviai, žalvarinė įvijinė apyrankė, žalvariniai žiedai, žalvariniai profiliuoti ir ažūriniai pakabučiai bei karoliai, stikliniai paaukuoti karoliai, molinis lipdytas puodas, puoštas gnaibytiniu raštu.

Pietrytinėje kapinyno dalyje, kitoje karjero pusėje, 280 m² plote iškasti 22 kapai. Mirusieji laidoti 40—90 cm gylyje, o kartais vos 25—30 cm gilumo duobėse, kars-tuose. Jie laidoti galvomis į pietų rytus ir pietų vakarus.

Griaučiai beveik neišlikę. Kapuose daug įkapių, tik žymi kapų dalis apardyta, kasant bulviarūsius. Moterys, vyrai ir vaikai laidoti su darbo įrankiais, papuošalais, vyrai — dar ir su ginklais.

Moterų kapams būdingos ylos, peiliai, adatos. Papuošalai labai įvairūs. Ant kaklo randamos antkaklės, stiklinių, gintarinių karolių apvaros su žalvarinėmis įvijomis, žalvarinių įvijų apvaros. Karoliai neretai randami ir tošinėse dėžutėse. Antkaklių yra storėjančiais užkeistais galais, viena antkaklė tordiruotu lankeliu su kabliuku ir kilpele, viena žalvarinė antkaklė ramentiniais galais, žalvarinės vytinės antkaklės. Krūtinės srityje randama žalvarinės lankinės gyvulinės segės, žalvariniai smeigtai trikampe ar kryžine galvute su puošniais pakabučiais. Moterų kapuose lankinės žieduotosios segės buvo įsegtos į galvos apdangalą, jos guli prie galvos, statmenai kapo duobės dugnui. Tokia segių nešiosena yra žinoma vakarų Lietuvoje, Kiauleikių (Kretingos) raj. ir Palangos kapinynuose. Gausios yra gaubtos tuščiavidurės apyrankės, apvalūs pakabučiai, puošti ornamentuotomis plokštelėmis ir mėlyno stiklo akutėmis, randami juosmens srityje.

Vyrų kapams būdingos ietys. Ietigalių randame po vieną arba po du kairėje mirusiojo pusėje. Šioje padėtyje būna ir kitos įkapės — darbo įrankiai ir žąslai. Kiek žemiau už ietigalius padedami žąslai, o prie mirusiojo šono — dalgis, galąstuvai, miniatiūrinis kirvis. Susukti diržai randami dažniausiai krūtinės ar pilvo srityje. Diržai puošti žalvario ar geležies plokštelėmis su sagtimis ir skirstikliais. Trijuose kapuose rasti geležiniai trumpieji vienašmeniai kalavijai medinėse makštyse, apkaustytose geležinėmis plokštelėmis, su geležinėmis kilpomis diržams pritvirtinti.

Iš papuošalų rasta žalvarinių lankinių gyvulinių segių lankinė laiptelinė segė, masyvi storėjančiais galais apyrankė, žiedų. Pažymėtinas kapas Nr. 25, kuriame, be kitų vyrų kapams būdingų įkapių, kaip: dviejų žalvarinių lankinių gyvulinių segių, diržo, molinio puoduko, peilio, žalvarinio pinceto, kalavijo, žąslų ir dalgio, rastas prie dešinės kojos odiniais dirželiais pritvirtintas žalvarinis juostinis ažūrinis pentinas. Ypatingu turtingumu išsiskiria ka

pas Nr. 14, kuriame rasti du geriamųjų ragų apkalai, du geležiniai ietigaliai, įmovinis kirvis, geležinis vienašmenis kalavijas ir dalgis, žalvarinė masyvi storėjančiais daugia-kampiais galais apyrankė, žiedas ir trys žalvarinės antkablės, padėtos dešinėje mirusiojo pusėje prie darbo įrankių, statmenai kapo duobei. Dvi iš jų yra storėjančiais užkeistais galais ir viena vytinė kilpiniais galais.

Vaikų kapuose rasta peilių, molinių miniatiūrinių puodukų, žalvarinių įvijinių ar juostinių užkeistais galais žiedų, viena žalvarinė apyrankė, vienas geriamasis ragas. Kape Nr. 21 mirusiajam ant kaklo uždėta apvara, sudaryta iš žalvarinių įvijų ir gintarinių bei geltonų emalės karolių ir žalvarinė antkaklė su kabliuku ir kilpele.

Moterų ir vyrų kapuose randama žalvarinių geriamųjų ragų apkalų po vieną, po du, peilių, molinių miniatiūrinių puodukų, gintarinių pavienių karolių, tošinių dėžučių, kurių moterų kapuose randama po dvi. Į vieną tokią dėžutę dėdavo papuošalus — kaip apyrankes, žiedus, karolius, o kita, papuošta odiniais dirželiais su žalvarinėmis plokštelėmis ir žalvariniais ar švino kūgeliais, buvo dėdama tuščia arba su tokia medžiaga, kuri neišliko iki mūsų dienų.

Kapuose, prie žalvarinių papuošalų, rasta audinių liekanų. Kape Nr. 12, juosmens srityje, rasta apie 2 cm pločio juostos dalis.

Šios kapinyno dalies kapai datuojami VIII—IX a., atsitiktinių radinių chronologiniai rėmai platesni. Ankstyviausios yra VII a. datuojamos žalvarinė laiptelinė ir žalvarinė pelėdinė segės. XI—XII a. datuojamos pasaginė segė gyvuliniais galais ir žalvarinė juostinė apyrankė gyvuliniais galais.

Kašucių vėlyvųjų kapų laidosena ir įkapės būdingos kuršiams.

VILKŲ KAMPO, ŠILUTĖS RAJ., KAPINYO TYRINĖJIMAI 1968 METAIS

LAIMA NAKAITĖ

1968 m. vasarą Lietuvos TSR Mokslų akademijos Istorijos instituto Archeologijos sektorius tyrinėjo kapinyną Vilkų Kampo kaime, Šilutės rajone.